

Nieuwsbrief Informatiehuis Marien – 3

Oktober 2012

Dit is de derde nieuwsbrief van het Informatiehuis Marien, het portal in aanbouw van de ministeries van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) voor alle mariene informatie en onderzoeksgegevens. Belangstellenden, overheden en professionals kunnen hier straks gegevens vinden – en delen – over onder andere de ecologie, de bodem en het water van de Noordzee.

In deze nieuwsbrief

- Kwartiermaker Dennis van Schaardenburg
- Datamanagement Mariene Projecten
- De Europese invalshoek

Informatiehuis Marien

Op woensdag 1 februari 2012 hebben de ministeries van IenM en EL&I op basis van een verkennende studie besloten het project Informatiehuis Marien om te vormen tot een feitelijke organisatie onder dezelfde naam. Het ministerie van Defensie, dat ook aan deze verkenning deelnam, is lid van de klankbordgroep van het Informatiehuis en leverancier van data. Het Informatiehuis Marien wordt ondergebracht bij het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN) van Rijkswaterstaat.

De kwartiermaker aan het woord

Dennis van Schaardenburg, kwartiermaker van het Informatiehuis Marien is in juli van dit jaar begonnen. Hij is afkomstig van het Ministerie van EL&I: “Voordat ik hieraan begon, was ik bezig met de implementatie van Natura 2000, waarin heel veel systeemzaken spelen die ook spelen op dit vakgebied. Bijvoorbeeld de monitoring van de 160 Natura 2000-gebieden, de uniforme rapportage naar Brussel en de dataopslag.

Voor het IHM ligt de eerste prioriteit nu bij het ontsluiten van de data van het Rijk. Hierbij is het van belang zoveel mogelijk rekening te houden met de wensen en (on)mogelijkheden van andere spelers in dit veld, opdat in een later stadium andere (private) partijen makkelijk bij dit initiatief kunnen aansluiten. In een later stadium worden de taken en

activiteiten van het IHM uitgebouwd, bijv. met een servicedesk en een integrale monitoringagenda, maar in eerste instantie richt het IHM zich op de ontsluiting. Er is namelijk een versnipperd veld met allerlei informatie en allerlei data die niet makkelijk ontsloten kan worden. Dit kan anders!

Waar ik verheugd over ben, is dat de betrokkenen heel enthousiast zijn over het Informatiehuis Marien. Er is echt behoefte aan. De mensen die al jaren bezig zijn met het verzamelen van data, helpen dan ook graag mee en willen er graag bij betrokken worden.”

Tijd, capaciteit en geld besparen

Vaak zijn de gegevens van een project dat afgerond is voor de betrokkenen niet meer zo relevant; ze hebben hun functie gehad binnen het project. Van Schaardenburg: “Maar juist voor de overige onderzoekers en organisaties in Nederland, en in Europa, zijn deze gegevens heel interessant. Daarom is het nodig dat ze goed opgeslagen zijn en goed toegankelijk worden gemaakt. Want als je een onderzoek opzet en je kunt deze data gemakkelijk hergebruiken, dan scheelt dat tijd, capaciteit en geld.”

Toegankelijkheid voor anderen

Hoe zorg je er nu voor dat de data herkenbaar en toegankelijk zijn voor anderen? Van Schaardenburg: “Ruwe data zijn vaak niet direct bruikbaar. Dus er moeten meta-data aan gekoppeld worden voor de duiding. Bovendien moet er een catalogus komen waarin staat welke gegevens beschikbaar zijn. Voor het Informatiehuis Marien is de prioriteit nu om afspraken te maken met aanleverende partijen. Zij hebben de data, die meervoudig gebruikt moeten gaan worden. Deze data moeten vindbaar blijven. Daarvoor maken we afspraken ‘aan de voorkant’: welke standaardisatie gebruiken we, welke data worden hoe ontsloten en hoe zijn de data benaderbaar? Maar ook met de gebruikers gaan we aan de slag: hoe willen zij de data ontvangen? En bij welke functionaliteit zijn onze klanten gebaat?”

Distributielaag

Zowel aan de vraag- als de aanbodkant gaat het Informatiehuis Marien dus aan het werk. Om een daadwerkelijke ontsluiting te realiseren is tevens een applicatie nodig, 'gemakshalve hier distributielaag genoemd. Van Schaardenburg: “Zo'n distributielaag is de laag die de data van uiteenlopende disciplines beschikbaar stelt, uit alle databases waar de informatie opgeslagen is, want we hebben bij het Informatiehuis Marien zelf geen data. De toeleveranciers blijven eigenaar van de data en zorgen ervoor dat de data volgens de gemaakte afspraken worden aangeboden. Het IHM zorgt voor een gebruikersvriendelijke ontsluiting. De gegevens blijven op één plek, bij de eigenaars..”

En als de gegevens verouderd raken, als er een update nodig is vanwege nieuwe inzichten of nieuw onderzoek? Van Schaardenburg: “Validatie en standaardisatie zijn de uitgangspunten voor het Informatiehuis Marien. De aangeboden data moeten gevalideerd zijn en moeten aan een standaard voldoen. Als er nieuwe, actuele gegevens zijn, is het de verantwoordelijkheid van het betreffende instituut of de betreffende organisatie deze beschikbaar te stellen.”

Aansluiten bij lopende initiatieven

Voor het welslagen van het Informatiehuis Marien is het van belang om zo goed mogelijk aan te sluiten bij goede initiatieven die lopen. Van Schaardenburg: “Er lopen al heel veel projecten die duidelijk maken hoe je data kunt ontsluiten, en er zijn al organisaties die de techniek van het ontsluiten van data in ontwikkeling hebben, zoals bij het Informatiehuis Water en de Nationaal Oceanografische Data Commissie. Daar kunnen we veel van leren en we kunnen mogelijk gebruik maken van wat al ontwikkeld is. Met hen gaan we dan ook in overleg over wat we van elkaar nodig hebben.

We beginnen met de data bij de rijksoverheid, maar willen daarbij nadrukkelijk alle relevante organisaties betrekken, zodat deze in een later stadium gemakkelijk kunnen aansluiten.

Gezamenlijk met hen wil ik dan ook gaan werken aan de voorwaarden van het Informatiehuis Marien: Welke standaards gebruiken we? Hoe zien de meta-data eruit? Enzovoort.

Op vele plekken zijn er bestanden met onderzoeksdata beschikbaar. We moeten bekijken of die goed ontsluitbaar zijn. Is er goede meta-data aan gekoppeld? Sluit het aan bij de andere databestanden? Daar zit het werk in: het afstemmen van de uitgangspunten. Hier kunnen we ook leren van de pilot Datamanagement mariene projecten (zie verderop in de nieuwsbrieflink toevoegen naar artikel).”

Laaghangend fruit

Bij Rijkswaterstaat is men ook al gevorderd met de ontsluiting van data. Van Schaardenburg: “Dat is voor ons het laaghangende fruit: goed ontsloten data, met meta-data en goed gestandaardiseerd. Daar kunnen we al laten zien hoe het werkt en hoe het zou moeten werken. Ook daarvan kunnen we leren. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de distributielaag van Rijkswaterstaat voor het hoofdwatersysteem. Dat wordt in januari deels operationeel.”

In de pilot Datamanagement Mariene projecten werkt RWS aan een goede opslag van een aantal mariene projecten zodat in de toekomst deze informatie hergebruikt kan worden. Het IHM heeft eenzelfde ambitie zij het in een wat bredere scope, vandaar dat we dit waardevolle initiatief graag in deze nieuwsbrief belichten.

Datamanagement Mariene Projecten

Ingeborg van Splunder, projectleider van de pilot Datamanagement Mariene Projecten: “Ons project is ontstaan vanuit het gegeven dat er bij Rijkswaterstaat data worden verzameld binnen vaak grote projecten, en dat de zorg voor deze data na de afloop van de projecten vaak verdwijnt, met de opheffing van het projectteam. De gegevens zijn dan niet duurzaam opgeslagen, zodat ze moeilijk opnieuw gebruikt kunnen worden. Daardoor bestaat de kans dat mensen onderzoek gaan doen naar zaken die allang uitgezocht zijn. Omdat er geen overzicht is over welke gegevens er nu allemaal al verzameld zijn.”

Het doel van de pilot om een oplossing te geven voor de opslag van projectdata en de mogelijkheid te onderzoeken de verschillende projectdata via één toegang te benaderen voor hergebruik. Momenteel zijn er losse projectdatabases, die na afloop van het project niet meer beheerd worden. Informatiehuis Marien neemt deel aan het projectteam zodat een goede afstemming van de trajecten gewaarborgd is. Opdrachtgever van de pilot is Programmamanager Fred Wagemaker. De projecten die onder de pilot vallen zijn PMR, Zandmotor en Wind op Zee,.

De Tweede Maasvlakte

De toegankelijkheid van gegevens begint binnen de projecten. Elk project van een wat grotere omvang heeft behoefte aan een projectdatabase waarin de projectdata opgeslagen worden en toegankelijk zijn voor de projectmedewerkers.

Van Splunder: “Denk bijvoorbeeld aan een project als De Tweede Maasvlakte, waarin een omvangrijke monitoring plaatsvindt van bijvoorbeeld de fysische chemie, de morfologie, de ecologie, het recreatief gebruik et cetera. Een projectmedewerker die ecologische ontwikkelingen analyseert, wil daar ook bijvoorbeeld de morfologische gegevens bij betrekken en de gegevens over het slib. Dat vraagt om gemakkelijke toegang tot elkaars gegevens, en de meest recente versie.”

Van Splunder: “Op het moment dat de verschillende projectdatabases verbonden worden en te benaderen zijn als één (voor Rijkswaterstaat) externe database is dat eigenlijk in het klein wat het Informatiehuis Marien ook voorstaat. Voorwaarde voor de gemeenschappelijke database is dat je kunt bepalen wie er wanneer mag kijken in de data. Je kunt bijvoorbeeld instellen dat

gedurende de eerste twee jaar alleen mensen van het project de database mogen raadplegen, en pas daarna de buitenwereld. Dat maakt de toepassing van deze werkwijze binnen het project natuurlijk ook heel handig.”

Standaardisering

Het is veel werk om een standaard te ontwikkelen voor datamanagement van grote projecten. Van Splunder: “Maar het levert ook veel op. Omdat niet iedereen zijn eigen systeem voor dataopslag hoeft te bedenken. In ons project Datamanagement Mariene Projecten gaan we het datamanagement standaardiseren zoals Deltares het bij de Tweede Maasvlakte heeft gedaan. We spreken aan de voorkant af, dat voor de opslag van data standaarden gebruikt worden en dat de meta-data compleet zijn en eveneens aan afgesproken standaarden voldoet. Hierdoor weten mensen hoe ze hun gegevens moeten opslaan.

We willen bijvoorbeeld dat de onderzoekers al bij de planning van de metingen de meta-data gaan invullen, vastleggen welke methodes ze toepassen en wat bijvoorbeeld het coördinatenstelsel is. Als je in de beginfase goed oplet, dan zijn er in de eindfase geen kostbare operaties nodig om de gegevens beschikbaar te stellen en te houden. De winst is dus duidelijk.”

Op gang komen

Toch wordt die investering in het begin van het project soms als een belemmering ervaren, omdat het tijd kost en omdat het beperkingen lijkt op te leggen aan het onderzoek. Van Splunder: “Bij de Tweede Maasvlakte, bijvoorbeeld, heeft het bijna anderhalf jaar geduurd voordat de dataleveranciers hun gegevens op de beoogde manier gingen aanleveren. Want iedereen heeft zijn eigen spreadsheets en zijn eigen aanpak. Daarin speelde ook mee dat de betrokkenen nog meer projecten onder handen hadden, en dat wij het enige project waren met deze eisen aan de gegevens. Ze deden het dus alleen maar voor ons, en de winst van de vernieuwde aanpak voor al hun projecten was niet onmiddellijk duidelijk in beeld.

Van interne naar externe standaardisering

De winst om data uniform beschikbaar te stellen intern een project is voor veel betrokkenen vaak goed duidelijk. Van Splunder: “In onze pilot bekijken we dan ook hoe dit voor betrokkenen, gemakkelijker is te maken. Het blijft voor ons een belangrijke taak om uit te leggen wat de opbrengst van de standaardisatie op de lange termijn is.”

Delen

Het delen van informatie en wiki-achtige toepassingen komen steeds meer voor het statisch beheer van informatie in de plaats. Van Splunder: “Ondertussen moeten we wel goed vastleggen wie, hoe en wat er allemaal gedaan is, zodat ook fouten gemakkelijk traceerbaar en herstelbaar zijn. De open-data-gedachte van de overheid past goed bij deze ontwikkeling. . We werken tenslotte met overheidsgeld. Dus is het is ook onze plicht om de gegevens zo goed mogelijk toegankelijk te maken.”

Open source

Het initiatief van de Nederlandse overheid om alle beschikbare gegevens over de Noordzee via het Informatiehuis Marien (IHM) beschikbaar te stellen staat niet op zichzelf. Ook de Europese ambitie gaat in die richting. Iain Shepherd legt uit welk perspectief de Europese Commissie voor ogen heeft.

Het Europese perspectief

Het Groenboek Mariene Kennis 2020 van de Europese Commissie (recentelijk aan de lidstaten voorgelegd) stelt dat we de huidige toestand van de zee moeten kennen, dat we moeten weten hoe deze in het verleden was en hoe die in de toekomst zou kunnen veranderen. Dit “om ervoor te zorgen dat de expansie van de blauwe economie daadwerkelijk plaatsvindt, duurzaam is en dat de Europese zeeën een goede ecologische toestand bereiken”.

De Europese Commissie werkt met de lidstaten samen om die kennis over de toestand van de zee te genereren voor bedrijven, overheidsinstanties, onderzoekers en de rest van de samenleving. Iain Shepherd, EU Ambassador of the Sea, van de Europese Commissie, Maritieme Zaken licht toe.

Prototype

Shepherd: “Het doel van de EU is om een prototype te maken voor het European Marine Observation and Data Network (EMODnet) waarmee we toegang krijgen tot gegevens en om eventuele gaten daarin aan te geven. Onderwerpen die we behandelen zijn hydrografie (waterdieptes en kustlijnen), fysica (temperaturen, stromingen en golven), chemie (concentraties in water, sedimenten en zeeleven), biologie (voorkomen en diversiteit), geologie (sedimenten en erosie) en fysieke habitats.”

Meer dan vijftig organisatie uit negentien lidstaten van de EU dragen bij aan dit netwerk. Doel is om Europese initiatieven tot een coherent geheel te integreren: het Data Collection Framework in Fisheries, het European Marine and Observation Data Network (EMODnet), Global Monitoring for Environment and Security (GEMS) en de INSPIRE richtlijn.

Shepherd: “Het is ons doel om de operationele kosten te verlagen en de tijd te verkorten voor alle onderzoekers en organisaties die mariene data gebruiken. Ons doel is drieledig. We willen het bedrijfsleven helpen met gemakkelijke toegang tot de gegevens, de kwaliteit van overheidsbesluiten ermee helpen verbeteren, en het wetenschappelijk onderzoek naar de zee ermee versterken. Ook hopen we de innovatie en de competitie tussen de gebruikers van mariene data ermee te versterken.”

Maximaal profiteren

Het Groenboek adviseert: “‘vergaar gegevens één keer en gebruik ze voor verschillende doeleinden’ en ‘gegevens moeten, toegankelijk en vrij van gebruiksbepalingen zijn’.” Zo kom je tot een maximaal rendement voor de samenleving.

Een gemeenschappelijke architectuur

EMOD heeft een gemeenschappelijke architectuur ontworpen voor de vergaring en de opslag van de gegevens uit nationale datacentra. Shepherd: “Cruciaal voor het succes van ons initiatief is de communicatie tussen de nationale datacentra en de navolging van ‘best practices’. Thematische groepen verzamelen gegevens uit en voor alle datacentra op specifieke thema’s. Het is heel belangrijk om alle gegevens en alle gegevens-lagen te checken, om er zeker van te zijn dat de gegevens uit de verschillende thematische groepen onderling compatibel zijn en dat ze geschikt zijn voor verder onderzoek.”

Een voorbeeld zou erg helpen. Het is en blijft wel erg abstract. Geen idee of dat kan, maar misschien een korte casus beschrijven?

Verleden en toekomst

Al in het Groenboek van 2006 is sprake van het idee van een Europees marien observatie- en datanetwerk. Dit om mariene gegevensbronnen te ontsluiten die her en der verspreid lagen bij de lidstaten en die daarom niet gebruikt konden worden.

In 2009 startten de voorbereidingen voor een prototype van zo'n gegevensplatform; 53 organisaties werden samengebracht in zes thematische gegevensordeningsgroepen. Er kwamen zes internetgateways naar de gegevensarchieven in de lidstaten en van internationale instellingen. Via deze portaalsites kunnen publieke en particuliere gebruikers nu gestandaardiseerde mariene gegevens raadplegen.

Als aanvulling op deze zes thematische groepen wordt nu nog een portaal opgezet voor het thema 'menselijke activiteiten'. Het is de bedoeling om in 2014 de gegevens van de Europese zeeën voor de zeven thema's in kaart te hebben gebracht.

Meer informatie

Kijk op de website Maritieme Zaken van de Europese Unie
http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/index_nl.htm

Doe mee en denk mee

Bent u op een of andere manier betrokken bij informatie over de ecologie, de bodem en het water van de Noordzee? Wilt u uw onderzoeksgegevens delen? Heeft u specifieke vragen? Of heeft u suggesties voor het Informatiehuis Marien? Aarzel dan niet contact met ons op te nemen via het contactformulier. Uw bijdrage wordt op prijs gesteld.